

rural en vies d'extinció, format principalment per gent de bosc, pagesos i jornaleres que treballaven a la muntanya. En ser persones que es movien d'un lloc a l'altre per raons de feina, aquesta mobilitat assegurava un contacte directe entre instrumentistes que els permetia de confrontar tècniques, melodies i costums. De l'altra, hi trobem l'interès per explicar com la vila d'Arbúcies era productora de flabiols artesans donada l'existència d'una petita indústria manufacturera i artesana dedicada al treball de la fusta.

Aquests flabiolaires, màxims representants del lleure en un món rural, tocaven també una música viva, del dia, en balls de veïnat i en festes familiars, ben sovint peces castellanques que mostren fins a quin punt a qualsevol racó de món de la nostra petita terra hi viu amarada, també, fent servir una llicència de la sociolingüística, una diglòssia musical.

Així, doncs, el llibre desfà el tòpic que els instrumentistes de flabiol i bombo toquessin només repertori de ball tradicional de muntanya, les caramelles, etc. Això sí, aquesta producció que arribava fins allà on no hi havia la música de la ràdio o el tocadiscos, anava molt lligada al món rural que ha sofert moltes transformacions des dels anys seixanta amb l'èxode, per manca de sortides professionals, de molta d'aquesta gent camí de la ciutat, amb la consegüent pèrdua de tot aquest cabal lírico-instrumental.

Els autors del llibre i els entrevistats insisteixen també en la poca valoració social d'aquest tipus de música. De vegades el flabiol i el tambor han estat desdenyats com a instruments melòdics de qualitat pels musicòlegs i el gran públic perquè donaven una tonada poc refinada i basta.

Des d'ara, la recerca etnogràfica té un nou llibre ple d'interès que pot obrir el camí a noves interpretacions d'una realitat local que molts no coneixíem. De com uns estudiosos experts, que han tingut l'ajut dels testimonis orals, que han fet recerques biogràfiques i un treball de camp acurat, han sabut treure tota la música, amb sons molt aguts, d'una senzilla canya rústica.

Pep Vila

La preservació del passat recent

ANORO, F. COSTA, L. FIGUERAS, N. LLINÀS, J.
Veïnats, camins i cases de pagès.

Aproximació històrica als termes de Sils i Vallcanera.

Ajuntament de Sils. Arxiu Municipal de Santa Coloma de Farners, 1993.

84 pàgines + 1 mapa (84 x 63 cm).

Quan un municipi duplica la població en cent anys, quan l'hàbitat passa de la dispersió a la concentració, quan l'economia agrària és substituïda per la industrial, les coses canvien. Les transformacions comporten una sensació de pèrdua de patrimoni col·lectiu transmès de generació en generació: un parlar, uns costums, una divisió territorial, uns noms de lloc, una música, uns sobrenoms... Si aquesta sensibilitat es capta des de les institucions i des dels elements actius de la població, hi ha «la necessitat o el deure (...) de fer una aportació, per modesta que sigui, a la preservació de coses que hom percep com a moridores i que veu amenaçades». Així s'expressen a la introducció l'equip de treball que ha realitzat el llibre que ressenyem.

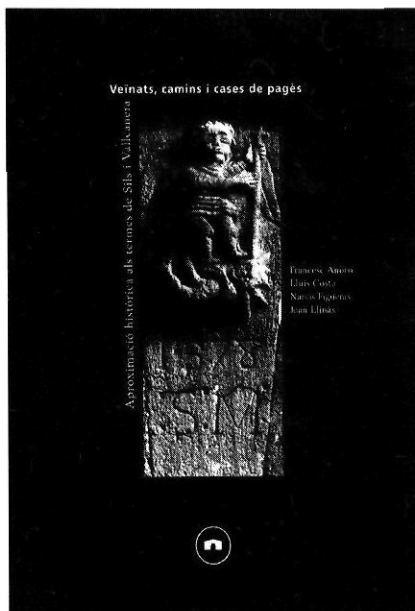
Es tracta d'una obra estructurada en vuit capítols. En el primer es presenten els aspectes físics i ambientals, segueix

l'estructuració del terme municipal, les dues parròquies de Vallcanera i Sils, els veïnats (el poble, la Granota, Massabè, la Barceloneta i les Mallorquines). A continuació s'analitza detingudament la tipologia de les cases de pagès segons la disposició de la teulada, amb tot un seguit de croquis i dibuixos complementats amb fotografies generals i de detall, que documenten les etapes constructives.

No s'oblida un apartat dedicat a la toponímia en sentit ampli. Partint del fogatge de 1497 publicat per Josep Iglésies, i arribant fins l'amillament de 1951, s'intenta inventariar els noms de lloc, amb una classificació dels noms de casa (noms de persona, vegetació, trets personals i socials, animals, estris i altres). L'etimologia o la variació dels noms ens obre molts interrogants, especialment quan només disposem d'informació oral.

D'acord amb el títol, un altre aspecte tractat és les vies de comunicacions, un tema poc present en les monografies de caràcter local. La funció dels camins no és únicament la de vies per circular, sinó també delimitar i articular i cohesionar veïnats. Els precedents romans i medievals marcaren sens dubte una configuració vial sobre el territori. La característica principal de Sils fins la segona meitat del segle XIX era la de la manca d'un nucli central, fet que feia més important una bona xarxa de camins veïnals. La informació cartogràfica és valuosa, especialment a través dels mapes del 1808 i del 1851. L'arribada del ferrocarril, el 1862, estimularà la millora de les comunicacions terrestres, alhora que afavorirà l'augment demogràfic, com s'exposa en el penúltim capítol, la població.

L'evolució del poblament es fa difícil d'avaluar amb la confusió dels recomptes en assignar els termes de Vallcanera i les Mallorquines a Sils o bé a Riudarenes. Els

testimonis de viatgers descriuen sovint la zona com a poc poblada, amb gran percentatge de bosc i matolls.

A través de mapes s'ofereix una explicació gràfica de la situació i cronologia de les masies. El segle XIX marcarà l'inici d'uns grans canvis: es desamortitzen els béns eclesiàstics (redistribució de la propietat), es desseca l'estany (1845, extensió dels conreus i millora sanitària) i arriba el tren. En les dècades dels anys seixanta i setanta del segle XX trobarem la construcció d'urbanitzacions i la concentració al nucli urbà de Sils, avui la meitat de la població.

Finalment hom es detura a comentar l'activitat econòmica, centrada fins les darreres dècades amb l'agricultura i la ramaderia, tot i el precedent industrial d'un forn de vidre (s. XIX), activitat present també als termes veïns de Vilobí d'Onyar i Santa Coloma de Farners. L'enllumenat i el procés d'industrialització són objecte d'especial atenció.

En annex s'acompanya un exhaustiu llistat de les 185 cases de pagès existents i desaparegudes, amb el nom, situació, terme, veïnat, cartografia i cronologia. No hi falta una extensa bibliografia de prop de cinquanta referències de llibres i articles.

Amb el llibre s'adjunta un mapa a tot color dissenyat per Ma. Rosa Lladó i David Lorente que parteix de la informa-

ció facilitada per Francesc Anoro, que permet localitzar fàcilment totes les cases (val a dir que no hi consta l'escala). Aquest plànol vol ser una eina per a la classificació i sistematització dels camins rurals públics, per facilitar quan calgui el seu arranament i conservació i diferenciar-los dels privats.

L'obra no descarta la part gràfica i està il·lustrada amb més de cent fotografies, sempre amb la referència de la procedència, tot i que no s'hi consigna la data. En les imatges notem l'absència reiterada de les figures humanes, els homes i dones que poblen i poblen les cases.

Els quatre autors tenen una estreta vinculació amb el poble, sia per naixement o veïnatge. Francesc Anoro, estudiós i a la vegada regidor, Lluís Costa, historiadore i arxiver municipal, Narcís Figueras, filòleg i Joan Llinàs, arqueòleg. El llibre és la continuïtat de la intensa producció editorial de Sils en el darrer quinquenni: el 1988, *Introducció a la història de Sils*, el 1989, *La mirada i les veus*, i el 1992, *El govern local a Sils*, i el gran nombre d'articles que sobre la població han aparegut en les revistes *Quaderns de Sils*, *Quaderns de la Selva* i els programes de Festa Major.

Les possibilitats que s'albiren amb el llibre *Veïnats, camins i cases de pagès...* són múltiples. Per una banda, el coneixement més aprofundit de la realitat territorial i la

conscienciació de la necessitat de la conservació dels patrimonis arquitectònic i documental. L'inici d'una catalogació dels edificis de valor històric amb vista a una reglamentació, el manteniment de la personalitat de cada veïnat (en perill per la despoblació i les segones residències), la recuperació de la toponímia, el manteniment de la xarxa de camins...

És evident que el treball és un primer pas, que caldrà continuar un projecte que contempli un buidatge dels arxius patrimonials conservats, els fons notariais de Santa Coloma i Girona, el registre d'hipoteques i de la propietat i el fons municipal de Riudarenes. No oblidem que durant la Guerra Civil els arxius parroquials de Sils i Vallcanera foren cremats, l'arxiu municipal s'inicia tardanament i l'arxiu del senyor jurisdiccional és a Sevilla. Aquests inconvenients no han de ser obstacles però, per un major aprofundiment documental.

L'expectació i l'acollida favorable durant la presentació del volum a la Festa Major de Sils és una prova que els seus habitants són receptius a la cultura, a la consolidació i, en alguns casos, a la descoberta d'un passat no tan llunyà.

Rose Puig Tàrrach

X. Anton, J. Clara, P. Cornellà, A. Jiménez, M. Jiménez, J.M. Marquès, S. Marquès, J. Pla, J. Puigbert, A. Romero, P. Solà

**ESGLÉSIA I SOCIETAT
A LA GIRONA
CONTEMPORÀNIA**

Quaderns del Cercle, 9

**ESGLÉSIA I SOCIETAT
A LA GIRONA
CONTEMPORÀNIA**

Quaderns del Cercle, 9

Centre d'Estudis Històrics i Socials de Girona

NOVETAT